

дослідницько-пошукові завдання, провести мовні спостереження та дослідження, лінгвістичні ігри, створити діалоги та монологи тощо. Для забезпечення логічності і послідовності учнівських висловлювань упродовж підготовчої роботи учитель має активізувати знання дітей про будову тексту. Пропонуємо під час складання тексту-розповіді використовувати такий алгоритм.

Алгоритм підготовки до написання твору-розповіді

1. Визначте, про що ви будете розповідати, з'ясуйте, чи цікаво це читачам.
2. Дайте назву своєму твору. Сформулюйте головну думку.
3. Складіть план розповіді та вкажіть у ньому вступ, зав'язку, кульмінацію, розв'язку, закінчення.
4. Підберіть мовленнєві засоби (епітети, порівняння тощо), щоб ваша розповідь була цікавою.
5. Пам'ятайте основні ознаки тексту-розповіді (у тексті йдеться про епізод, випадок із життя; до тексту-розповіді можемо поставити запитання *Хто? Що робить? Де? Коли?*; за змістом тексту можна намалювати серію малюнків; зміст тексту оформлено як розповідь або казку).

Отже, багатство і краса рідної мови демонструються через мовний матеріал і завдання, які мають бути правильно підібрані учителем. Основними шляхами удосконалення навичок написання творів-розповідей на уроках розвитку зв'язного мовлення у п'ятикласників є створення спеціального мовного середовища, яке сприятиме розвитку цього вміння; комбінування різних методів навчання, видів наочності, ілюстративного матеріалу тощо; використання системи навчально-тренувальних вправ та завдань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабкіна О., Колесник Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення. 5–6 класи /за ред. Г. Р. Корицької. Харків : Вид. група «Основа», 2008. С. 73–77.
2. Бадер В. І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів: автореф. дис...на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2004. 36 с.
3. Бадер В. І. Проблема взаємозв'язаного навчання усного і писемного мовлення школярів у методичній спадщині О. Біляєва. Вісник Львівського університету. Серія: Філологія. 2010. Вип. 50. С. 29–34.
4. Бакунець Г. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках зв'язного мовлення. Українська мова і література в школі. 2005. № 2. С. 36–38.
5. Біляєв О. М. Вправи в навчанні мови. Українська мова і література в школі. 2004. №6. С. 2–5.
6. Бондаренко Н. Робота над типами мовлення у 5–6 класах. Бібліотечка «Дивослова». 2007. № 4. 64 с.
7. Калюжна О. І. В. О. Сухомлинський про уроки розвитку зв'язного мовлення. Вивчаємо українську мову та літературу. 2008. № 33. С. 6–8.
8. Ушинський К. Д. Керівництво до викладання за «Рідним словом». Обов'язки для наставника. Повне зібрання творів. Київ : Радянська школа, 1954. Т. 2. С. 456–457.

Синьовська Марія

Науковий керівник – канд. пед. наук Головата Лариса

**СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (5 КЛАС)**

Гуманізація відносин учасників педагогічного процесу виражається у визнанні за кожною дитиною права на отримання освіти, задоволенні її освітніх потреб, увагою до здібностей і можливостей кожного учня.

До недавнього часу системи освіти чітко поділялися на масові і спеціальні. У багатьох країнах для дітей із проблемами здоров'я чи психічного розвитку організовувалися спеціальні та компенсаційні класи або допоміжні (спеціальні) школи. Дітям із важкими порушеннями можна було взагалі не отримувати освіти. Але в останні десятиліття у зв'язку з гуманістичною спрямованістю навчання та виховання намітилася загальноосвітня тенденція до охоплення всіх категорій дітей, у тому числі дітей із різного роду проблемами, обов'язковою освітою шляхом

їх інтеграції в масову школу. Інклюзивна освіта сьогодні з повним правом може вважатися одним із пріоритетів державної освітньої політики України. Перехід до неї зумовлений уже тим, що наша країна ратифікувала Конвенції ООН в царині прав дітей та прав інвалідів [1].

Оскільки в Україні практика інклюзивної освіти впроваджена нещодавно, то дослідження властивостей навчання дітей з особливими потребами є актуальним, особливо якщо йдеться про окремі шкільні предмети, адже кожен із них має свою специфіку, свої освітні завдання. Стосується це й української мови, оскільки мовна освіта є одним із найважливіших аспектів формування компетентної особистості.

Проблема здобуття освіти дітей з особливими потребами перебуває в центрі уваги багатьох провідних як зарубіжних, так і вітчизняних учених, зокрема В. Андрущенка, М. Ярмаченка, Е. Андрєвої, В. Бондаря, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Н. Сабат, Є. Ярської-Смирнової, О. Акімової. Різні аспекти інклюзивної освіти в Україні досліджено у працях І. Гевко, О. Василенко, О. Заярнюк, І. Калініченко та ін.

Мета статті – дослідити специфіку навчання української мови дітей з особливими освітніми потребами на прикладі 5 класу.

Сучасний урок мови – це, насамперед, урок, на якому словесник уміло використовує усі можливості учня, весь його творчий потенціал із метою активного розумового розвитку, глибокого й усвідомленого засвоєння лінгвістичних знань, формування комунікативної компетентності, відтак – виховання мовної особистості. На уроці реалізуються комунікативно-діяльнісний, українознавчий, функціонально-стилістичний та інші аспекти навчання мови. Саме він забезпечує комплексний підхід до навчання і виховання, реалізацію найголовніших цілей – дидактично-розвивальної та виховної. Окрім того, на уроці розкривається краса й багатство української мови та створюються умови для їх засвоєння учнями і користування у своїй комунікативній діяльності.

Для організації ефективної навчальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами на уроках української мови необхідно використовувати особистісно-орієнтований підхід, який слід реалізувати через впровадження сучасних освітніх технологій:

1) здоров'язберігаючих технологій (система заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я учнів: динамічні паузи, створення сприятливого психологічного клімату на уроці, вправи на релаксацію, дихальна гімнастика, гімнастика для очей);

2) педагогіки співробітництва (робота в парах, групах);

3) проектної роботи, яка дозволяє будувати навчальний процес, виходячи з інтересів учнів. В основі проектної роботи лежить розвиток пізнавально-творчих інтересів учнів, розвиток критичного мислення, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі. Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку школярі виконують протягом певного проміжку часу. Цей метод органічно поєднується з методом навчання у співпраці, проблемним і дослідницьким методом навчання;

4) компетентісно-орієнтованого навчання (індивідуальний і диференційований підхід, різнорівневі завдання);

5) ІКТ-технологій – застосування їх у навчальній діяльності дозволяє урізноманітнити форми і види робіт з учнями з особливими освітніми потребами, активізувати їх увагу. Для дітей з особливими освітніми потребами використання на уроці ІКТ дозволяє сформувати стійкі візуально-кінетичні і візуально-аудіальні умовно-рефлекторні зв'язки центральної нервової системи. Вони дуже важливі для корекційної роботи, у процесі якої у дітей формуються правильні мовленнєві навички. Використання мультимедійних презентацій, комп'ютерних тренажерів, електронних освітніх ресурсів підвищує мотиваційну активність дітей;

6) інтерактивних методів навчання та ігрових технологій. Інтерактивні технології навчання передбачають організацію і розвиток діалогового спілкування між учителем і учнем, а також між учнем і учнем, стимулюючи при цьому природну активність учнів: розумову (інтенсивність мислення, висловлювання припущень, генерування ідей, проектування, конструювання, моделювання, творча уява, зосередженість, увага, спостережливість, аналітико-синтезуючі операції); емоційну (емоційна напруга, переживання); соціальну (імітація виконання соціальних ролей, обмін думками, ставленнями, судженнями тощо); фізичну (напруженість, рухливість, практична діяльність) [2, с. 13]. Запровадження інтеракції в освітній

галузі має стати системним процесом, що охоплює всі види діяльності, розширюючи можливості педагога та формуючи в учня важливі для нашого часу компетентності. Таким чином, інтерактивне навчання є ефективним способом організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами на уроках української мови.

Під час вивчення української мови у 5 класі є широкі можливості для застосування усіх перелічених педагогічних технологій, тому вчитель повинен впроваджувати їх в освітній процес, враховуючи при цьому загальну кількість учнів та кількість учнів з особливими освітніми потребами, їх розумові можливості, загальну атмосферу в класі, власну підготовленість та досвід, а також матеріально-технічну базу школи.

Оволодіння сучасними педагогічними технологіями, їх застосування – обов'язкова компетенція професійної діяльності кожного вчителя-словесника у процесі роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Перспективи дослідження вбачаємо у розробці комплексу вправ і завдань, які можна використовувати для навчання української мови дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, у 5 класі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаптована конвенція ООН щодо осіб з особливими потребами. Нью-Йорк, 13 грудня 2006 р. URL: www.osmhi.org/index.php?page=200&news=401&pages
1. .2. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта. *Педагогика*. 2000. №7. С. 12–18.
2. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ МОН № 912 від 01.10.10 року. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/
3. Українська мова: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Ясович Є.

Науковий керівник – проф. Палихата Елеонора

ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Сучасні зміни в суспільстві зумовлюють оновлення освіти з урахуванням інноваційних педагогічних ідей кращих вітчизняних та світових традицій. Зміст і перспективи реформування освітньої галузі відображені у низці керівних державних документів, у результаті яких істотно змінюється соціальне замовлення школи, спрямоване на підготовку компетентної особистості, здатної творчо мислити і реалізувати освітні досягнення в конкретній сфері життя. Робота над текстотворенням підвищує рівень мовного і мовленнєвого розвитку школярів. Звідси посилена увага до питань теорії, зокрема до відомостей, що відносяться до побудови зв'язних цілісних висловлювань різних стилів, типів і жанрів. Перспективна текстотворча діяльність учнів загальноосвітньої школи на уроках української мови відбувається упродовж усього навчання в початковій, основній і старшій її ланках, щоб розвинути у школярів дар слова. Значні перспективи вбачаються у формуванні текстотворчої компетентності старшокласників у роботі над текстами-описами, текстами-розповідями і текстами-роздумами, як засобами взаємопов'язаного розвитку мовлення й мислення, вироблення цілісної мовної картини світу, самопізнання і виховання, інструментом розв'язання життєвих проблем.

Мета статті – висвітлити шляхи формування текстотворчої компетентності учнів старшої школи, готовності створювати тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення.

Текстотворча діяльність школярів стосується формування умінь продукувати монологічні, діалогічні та полілогічні висловлювання, виступати публічно перед аудиторією, підготовленою до сприймання.

Педагогічні спостереження показали, що у старшокласників мінімізовані знання з теорії текстотворення: про монологічний, діалогічний і полілогічний тексти, типи і жанри мовлення, лиш окремі з них можуть стисло їх схарактеризувати – подати структуру чи вказати на їхню відмінність. Аналогічна ситуація і з продукуванням текстів-описів, текстів-розповідей і текстів-роздумів, старшокласники не можуть побудувати діалоги з репліками-монологіями – описами,